

АЗƏРБАЈЧАН СОВЕТ ЕНСИКЛОПЕДИЈАСЫ

—
I РАДО
СПРИНГ
—

АЗƏРБАЈЧАН СОВЕТ ЕНСИКЛОПЕДИЈАСЫНЫН
БАШ РЕДАКСИЈАСЫ

19-БАҚЫ 84

АБСЭ.

Аштерон район
мәrkəz.әл.әл. әл.
китабхана сис.әл.

192010

ғында) — Совет Иттифагы Гәһрәманн (өлүмүндән соңра, 24.3.1945), лейтенант. 1940 илдән Сов.ИКП үзү, 1941 илдән Совет Ордусуна чагырылмышдыр. Бөжүк Вәтән мұһарибәсиндәк Бақыда Нефть газ э-луида ишләмишиди. Рота командирин олан С.

Гафгаздан Белград гәдәр дөјүш јолу кечмишиди. Белград уғрунда келән вурушмаларда икдилк кәстәрмиш вә гәһрәманчәсиға һалак олмушдур. С. ад. мактәб вә с. вар.

СƏФƏРОВ Гачај Мəvsüm oğlu (1907, индики Чəбрајыл

р-нувуи Гуҗаг к., — 12.6.1976, Чəбрајыл р-нувуи Маһмудлу (1948). 1939 илдән Сов.ИКП үзү. 1930—76 илләрдә Бөрдә, Фузули, Чəбрајыл, Көҗај, Ағдам районларында МТС-дә тракторчу, бригадир, механик, баш мұһәндис, Чəбрајыл

«Азәркяндтехника бирлији» шө'бәсиндә та'мир е'малатхавасынын мүдирин вә с. вәзифәләрдә ишләмишиди. 1947 илдә пәмбүгчәлиг сәһәсиндә жүксәк әмәк кәстәрчиликә нәйл олмушдур. АКП 27, 28-чи гурултайларынын нүмәндәси олмушдур. **СƏФƏРОВ** Әфған һөдәр оғлу (д. 19.7.1918, индики Ағдам р-нувуи Мурад-бәјли к.) — совет илманчысы, јуңкул атлетика үзрә мөшғи, Умумиттиғ дәрәҗәли бақим (1947), ССРИ-нин әмәкдәр мөшғиси (1957), Азәрб. ССР-нин әмәкдәр бөдән тәрбијәси вә идман хадими (1964), ССРИ-нин фақри идман һакими (1980). 1947 илдән Сов.ИКП үзү. 1947—75 илләрдә ССРИ-нин јуңкул атлетика үзрә ығма командасынын мөшғиси олмушдур. Јетиндирмәләри арасында 6 дунја, 8 Анрона, 19 ССРИ рекордчусу вар. 1937 илдән «Динамо» чәмијјәти Азәрб. Шурасында јуңкул атлетика үзрә мөшғи ишләјри, Гырмызы Әмәк Бәјраты орден вә медалларда тәлтиф олунмушдур.

СƏФƏРОВ Ибраһим Сәфәр оғлу (д. 28.8.1913, индики Шамахи р-нувуи Гушчу к.) — совет мөшғи алим. Көнд тәсәрруфаты е. д. (1962), проф. (1969), Азәрб. ССР ЕА м. үзү (1980), Азәрб. ССР әмәкдәр мөшғиси (1966), 1939 илдән Сов.ИКП үзү. Бөјүк Вәтән мұһарибәси иштиракчысы. 1945—61 илләрдә Азәрб. ССР Мәшә Тәсәрруфаты вәзиринин мұавини, Азәрб. ССР Назирләр Совети сәдринин мұавини, Азәрбәҗаы Елми-Тәдқиғат Әкмиччилик Институтунун директору олмуш, 1961 илдән Азәрб. ССР ЕА В. Л. Комаров ад. Ботаника Институтунда мөшәүвәсәлиг шө'бәсинин мүдириндир. Тәд-

гигатм мөшәҗчилик, биокөсөнәлоқия, мөшәләрин мөвсулдарлығынын артырылмасы, јени мөшәләрин вә тарлағорујучу мөшә золағларынын салынмасы, шәһәр вә јашајын мәтәғәләринин јашыллашдырылмасы, тәбиәтин горунамасы вә с. һәср едилмишиди. 12-чи Умумдунја Ботаника конгрессиндә иштирак етмишиди. АКП 19—21-чи гурултайларынын нүмәндәси, АКП МК-нын үзү (1952—56) олмушдур. Азәрб. ССР Тәбиәти Мұһавизә Чәмијјәти сәдринин мұавини (1933 илдән), Азәрб. ССР ЕА Рәјасәт һөјәти јанында Тәбиәт Еһтијатлары ејранын Комиссиянын сәдриндир (1983 илдән). «Шәрәф нишаны» орден вә медалларда тәлтиф едилмишиди.

Ә с ә р л ә р и: Защитное лесоразведение в Азербайджане, Ереван, 1938; Важнейшие пресные тропические реликты Азербайджана, Б., 1962; Сосна Эльбурская и ее разделение в южных районах СССР, Б., 1972; Зеленый облик города Баку, Б., 1979; Платан восточный и орех грецкий и их значение в озеленении и лесных культурах, Б., 1981.

СƏФƏРОВ Јусиф Әлиғулу оғлу (15.10.1907, Ашгабәд—30.12.1963, Бақы) — совет нефтьчи алим. Техника елмәри һәмәзәди (1944), Азәрб. ССР әмәкдәр мұһәндиси (1960), ССРИ Дөвләт мұкафаты лауреаты (1946, 1951), 1943 илдән Сов.ИКП үзү. Азәрб. Политехник Ин-туну (индики АЗНКИ) битирдикән (1932) соңра нефть сәнәјисиндә мұхтәлиф вәзифәләрдә чәлимишиди. Тәдқиғатлары дөвиздә нефть гујууларынын газлымасы, турбиндә газыма вә электрик газымасы мәсәләләринә айлди. Дөвиз нефть јатағларынын көшф едилб мәһимәтиликсиндә, дөвиздә газыма үчүн фәрди өзүл конструкторларынын (МОС) ишләвлиб һазырланмасында иштирак етмишиди. Азәрб. ССР Али Советинин (5-чи чағырын) дөнетати олмушдур. 3 орден вә медалларда тәлтиф едилмишиди. «Јусиф Сәфәр» дизел-электрик кәмиси онун шәрәфинә айландырылмышдыр.

Ә с ә р л ә р и: Нефть гујууларынын газлымасы, Б., 1947 (С. Гулјевле бирә); Строительство нефтяных скважин на море, Б., 1956 (совк. с др.); Электрорурение, Б., 1958 (совк. с др.).

СƏФƏРОВ Ләтиф Бәшир оғлу (31.9.1920, Шуша—9.12.1963, Бақы) — Азәрб. совет кино режиссору. Азәрб. ССР әмәкдәр иңгәсәнт хадими (1960), 1961 илдән Сов.ИКП үзү. Умумиттиғ Дөвләт Киноматография Ин-туну битирмишиди (1950). Јарадычылыға кино актјору кими башламыш, «Келәт ығыз» (1929), «Севил» (1929), «Ләтиф» (1930) филмләриндә чәкилмишиди. «Чағырмыз чаваб», «Јени һәјәт гураилар», «Кәч ләнинчиләр», «Губа бағларында» вә с. сәнәдли филмләр С.-ун илк реж.-луг ишләриди. «Севимли һаһы» (1955), «Бақы вә бақылылар» (1957; 1959 илдә Умумиттиғ кино фестивалында диплома ләјиг көрүлмүшдур), «Гызмар күнөш алтында» (1957), «Мәһәббәт дастаны» (1961) бәди филмләринин реж.-лур, 1958—63

«Мәһәббәт дастаны» филминдән кадр. Реж. Л. Б. Сәфәр оғлу.

илләрдә Азәрб. Киноматографчылар Иттифагына башчылыг етмишиди. «Шәрәф нишаны» орден вә тәлтиф едилмишиди.

СƏФƏРОВ Фариз Мөһид оғлу (1920, индики Ағдаш р-нувуи Нәһраһәли к.—27.8.1964, Бақы) —

Совет Иттифагы Гәһрәманн (19.3.1944), мајор. 1943 илдән Сов.ИКП үзү. 1939 илдән Совет Ордусунда хидмәт етмишиди. Бақыда рус дили мұәллимиләри һазырлајан курсу битирмиш вә Ләкидә мұәлли ишләмишиди. Бөјүк Вәтән мұһарибәсиндә баталон командири олан С. Гафгаз вә Украина уғрунда кедји дөјүшләрдә иштирак етмишиди. Дөвп чәјынн кечилмәсәндә гәһрәманлыг кәстәрмишиди. Мұһарибәдән соңра һәрби һиссәләрдә хидмәт етиш, Азәрб. Дөвләт Ун-тинин һәрби кафедрасында мұәллим, Кәлбәҗәр р-ни һәрби комиссарты вә с. вәзифәләрдә ишләмишиди. Гырмызы Бәјрат, Гырмызы Улдуз орденлары вә медалларда тәлтиф олунмушдур.

СƏФƏРОВА Хәлидә Әләкбәр ығзы (д. 25.8.1925, Бақы) — Азәрб. совет бојакары. Азәрб. ССР әмәкдәр рөссамы (1977). Ә. Әзимзәдә ад. Азәрб. Дөвләт Рөссамлыг Мәктәбин (1944) вә Умумиттиғ Киноматография Ин-туну (1955) битирмишиди. Бојакарлыгын тематик табло, мәнзәрә вә натүрмөрт жанрларында фәалитјәт кәстәрп (Шуша, 1947, «Халтәхујанлар», 1951, «Сүсәнләр», 1965, «Пајыз», 1968, «Мәвин доғма дијарым» триптики, 1970, «Гарајаныз ығзалар», 1977, «Күнәшли дијар», 1979). Јарадычылығында илман мөвзусу суради Јер тутур («Гәпчы», 1955, «Футбол», 1960, «Јат клуб», 1962, «Човка ојуву», 1972, «Мәви әкилик», 1983).

СƏФƏРӨГЛУ БӘШИР — бах Бәшир Сәфәр оғлу.

СӘФИ I, С ө ф и М и р з ə (?—1642) — Сəфəви һөкүмдари [1629—42]. Бабасы I Шаһ Аббасны вәсијјәтлә вә әссаси һакимијјәтә кечмишиди. Гојдәр шәхсијјәт олан I С. Кылан вә Талыш үсјанларынын (1629) амансызлыға јатырмыш, баш вәзирин Хатам бәј Ордубәдиин өлдүртүшүдү (1633). Овуи дөврундә Сəфəвиләр дөвләтинин тәһзүзү башланды. Әзбәкләр вә Османлыларда апарылан мұһарибәдәр мұвәффиғләнәсизлијә уғрады; Бағдад Османлы ип-персјасына бирләшдирилди. Јеринә II